

PROLOOG

KONINGIN ZIJN IS GEEN VERDIENSTE. NOOIT HOEF

11

je te bewijzen dat je het kunt. Nooit *kun* je bewijzen dat je het kunt. Er bestaat geen examen voor. Je bent het en vanaf dat moment word je er elke dag door iedereen op beoordeeld – en meestal te licht bevonden. Als je moeder zich laat influisteren door een gebedsgenezeres. Als het erop lijkt dat je vader steekpenningen aanneemt. Als je trouwt met een Duitser. Als je de troon bestijgt in crisistijd. Je wordt afgerekend op je luxe leven, op je haar en je hoed en je stem, op hoe je zucht of huilt als je het zwaar hebt, op je karakter. En nooit kun je steun vinden in de gedachte: ik verdien het hier te staan.

Het lot heeft Beatrix van Oranje-Nassau aangewezen als koningin. Symbool van de natie, zowel in de ogen van haar aanhangers als in die van haar tegenstanders. Niets in haarzelf heeft ervoor gezorgd dat ze dat is. Ze kan alleen bepalen *hoe* ze het wil zijn.

Toen Beatrix koningin werd, was ik dertien. Ons gezin was een paar jaar eerder uit Den Haag verhuisd naar een boerendorp in Brabant. Mijn wereld was klein, in zichzelf gekeerd en ik verlangde naar alles wat groter en betekenisvoller was dan dat – al kon ik de grote wereld niet bevatten. De grote wereld was G.B.J. Hiltermann, die elke zondag na het radio-nieuws van één uur de toestand in de wereld besprak, zodat mijn moeder erbij kon handwerken. Maar ook Beatrix, die op het punt stond het hele land te gaan regeren. Die ook mijn koningin was, of ik nu in Den Haag woonde of in Lage Mierde.

12

Een ongekende Oranjeliefde maakte zich van mij meester – die had ik niet van huis uit en zeker niet uit het dorp, waar nooit iemand de vlag uitstak. Ik legde een oranje plakboek aan met foto's, enquêtes en krantenknipsels over haar leven en de troonswisseling. Ik schreef haar een brief versierd met bloemetjes en ontving later een antwoord van haar secretaresse. 'Beste Jutta, De koningin vond het prettig iets van je te vernemen en laat je vriendelijk groeten.' Ondertekend door mevrouw S.J. van Riel-Hooykaas. Ik borduurde een monogram van de profielen van de twee koninginnen.

En toen, op de dag van de inhuldiging, zag ik dat ze zo geliefd niet was. Ze stond met haar moeder op het balkon van het Paleis op de Dam. Er ontplofte een rookbom, er klonk gejuwe en ze deinsde terug. Ik zat voor de televisie toen het gebeurde. In mijn plakboek schreef ik verontwaardigd bij de foto's: 'Hun woorden werden overstemd!'

Een paar maanden later bezocht de nieuwe koningin Den Bosch. Met de bus en de trein reisde ik in mijn rode ribfluwelen jack naar het provinciehuis om haar te ontvangen. Iemand moest haar toch ontvangen? Ik zag haar glimlachen. Achter in mijn plakboek zijn twee foto's die ik die dag maakte. In de

regen staat een rijtje tamboers van de Brabantse schuttersgilden. Daarbovenuit steekt haar paraplu.

Het laatste nieuwsbericht dat ik in mijn boek plakte had de kop 'Inhuldiging van koningin kost staat zeker 4½ miljoen'. Dat was het begin van een zekere verwijdering. Maar mijn oog bleef altijd op Beatrix vallen en op haar glimlach, die verder verstrakte met elk incident waarin je een aanval kon vermoeden.

In mijn plakboek vind ik een enquête die het *Algemeen Dagblad* vlak voor de inhuldiging van Beatrix hield. 'Is Beatrix hartelijker of minder hartelijk dan Juliana?', was de eerste vraag. 45 procent van de lezers antwoordde 'minder hartelijk', 9 procent 'hartelijker'. 'Dichter bij het volk of minder dicht?' 'Minder dicht', antwoordde 42 procent, 'dichter' 8 procent. Daar stond tegenover dat de meeste lezers dachten dat Beatrix resoluter zou zijn dan haar moeder.

13

De schrijfster Hella Haasse ontmoette Beatrix in 1956, sprak haar, observeerde de prinses en haar familie en schreef een portret ter gelegenheid van haar achttiende verjaardag. Zij zag toen al de vechtlust en de eenzaamheid.

Een portret van haar zou incompleet zijn, wanneer daarin niet verwerkt werd de manier waarop zij, terwijl zij met beheerste stem in goed gekozen bewoordingen spreekt, nerveus een dunne zwarte armband om haar pols laat draaien, een gewoontegebaar waarvan men niet kan zeggen dat het meer verraadt dan zij zelf wel weet – want wie met haar praat komt al gauw tot de ontdekking dat zij zich zeer goed bewust is van die spanning en van de oorzaken ervan. In die zelfkennis wortelt waarschijnlijk ook haar opvallende rijpheid. Spanning zonder inzicht zou een volstrekt ander beeld opleveren. Hier wordt

voortdurend bewust strijd gevoerd, bewust gekozen voor de weg van de meeste weerstand. Een dergelijk karakter pleegt letterlijk tegen de verdrinking in te groeien.

Strijd waartegen? Tegen het koningschap, waar ze tegen opzag en dat ze na een wilsbesluit met grote overgave aanvaardde? Tegen de publieke opinie, toen ze zich krap twintig jaar na de oorlog verloofde met een Duitser? En, opnieuw, toen ze in 1980 haar ambt aanvaardde in een stad waar politie en krakers een bittere oorlog uitvochten?

Of streed ze tegen haar moeder, die beschroomder en omzichtiger was dan zijzelf, zoals ze Haasse toevertrouwde? Die het koningschap bezoedeld had met de Hofmans-affaire? Tegen haar vader, die aan risico's verslaafd leek en die in de Lockheed-affaire vatbaar bleek te zijn voor de verleidingen van het grote zakenleven?

14

Haar ouders hadden allebei het voortbestaan van de monarchie op het spel gezet. Grote kinderen leken ze wel met hun kuren en hun nukken, wars van de dynastieke opdracht van de Oranjes en de plichten en beperkingen die deze meebrengt. Hun dochter zou een leven lang zwoegen om dat wankele, op het toeval van de geboorte en de instemming van het volk berustende staketsel stormbestendig te maken. 'Die opdracht wil ik vervullen naar plicht en geweten,' zei ze bij haar inhuldiging. 'Vanuit het vast geloof dat God mijn leven leidt.'

Die voortdurende strijd voerde ze met zo'n precisie en onberispelijkheid dat haar eigen man en kinderen er soms gek van werden. In een tv-interview liet haar echtgenoot zich ontvallen: 'Ik zeg soms: moet je dat echt allemaal lezen? Een minister leest dat niet.'

'No surprises' werd haar werkmotto. Een vrouw van verstandelijke overwegingen. Van ethiek, van de beheersing van

driften. Van een zucht soms, of een hand tegen haar wang, een brok in de keel, maar nooit van wanhoop of ontroering. Zelden emoties, wel medeleven, altijd functioneel. Controle.

En wat vindt een volk daarvan? Dat wil spontaniteit en inzicht in de menselijke conditie van de vorst. Dat wil meelevens. Dat wil het grote gebaar, zolang het niet te veel belastinggeld kost. Dat wil een koning die van de rode loper het publiek in loopt om zijn gevoelens te delen. Dat zou het liefst zelf de koets van de koningin trekken, zoals in november 1918 met het rijtuig van Wilhelmina gebeurde, toen de socialist Troelstra de revolutie had afgekondigd.

De consequentie van Beatrix' kritische perfectionisme is afstand. De afstand die de 42 procent van het volk uit de enquête van 1980 al voelde, maar die datzelfde volk twintig jaar later plotseling niet meer accepteerde. Eind jaren negentig begon het collectieve vertrouwen in haar te slinken. Dat deel van de bevolking dat de koning door de eeuwen heen gesteund had, de zwijgende meerderheid, begon zich van haar af te keren. Haar handelingen, die nooit aanleiding hadden gegeven tot discussie, riepen nu ergernis op. Er verschenen kleine stukken in de krant over de invloed die ze binnen de regering liet gelden. Er verschenen grote stukken in de roddelbladen over haar bemoeienis met de vriendinnen van haar zoons.

Hoe zie je als koningin of een volk voor of tegen je is? Vlak na de dood van lady Diana Spencer in 1997 raakte de Britse koningin Elizabeth II in ongenade bij haar rouwende volk. Laaiende krantenkoppen, verongelijkte mensen voor Buckingham Palace. In de film *The Queen* van Stephen Frears zien we hoe Elizabeth, gespeeld door Helen Mirren, uiteindelijk een eerbetoon brengt aan Diana door zich in Londen aan de menigte te laten zien. Ze schrikt van de beschuldigende toon op de rouwkaartjes in de bloemenzee en loopt onzeker

langs de dranghekken. Een klein meisje reikt haar een bosje witte chrysanten aan. 'Zal ik dat daar neerleggen,' vraagt de koningin. 'Nee,' zegt het meisje. 'O,' zegt de koningin, pijnlijk getroffen. Maar dan zegt het meisje: 'Deze zijn voor u.' Dankbare opluchting verschijnt op het gezicht van Elizabeth.

Het volk is een dier dat je nooit helemaal kunt doorgronden, laat staan temmen.

Die wispelturigheid heeft Beatrix ook ondervonden in de afgelopen vijftien jaar. Twintig jaar lang vonden haar kersttoespraken stille bijval in het land, totdat Pim Fortuyn in januari 2000 een column wijdde aan haar spilzucht. Geert Wilders zou er later een traditie van maken om de jaarlijkse boodschap van de majesteit in een twitterbericht te bespotten. Je kunt het ook omgekeerd zien: koppig bleef ze kersttoespraken schrijven en uitspreken waar de generatie van GeenStijl de spot mee kon drijven.

16

Aan het begin van de nieuwe eeuw tekenden zich grote drama's af in het leven van Beatrix. Claus, haar grootste vertrouweling, werd ernstig ziek en overleed in 2002. In de kersttoespraak van dat jaar keek ze terug op 'een diep ingrijpend jaar'. Maar ze noemde het ook bemoedigend mensen te ontmoeten die oplossingen vinden voor problemen, 'dwars door alle weerstand heen'. Mensen die kracht vinden bij tegenslag, die hun kop in de wind gooien en *zullen* winnen. Sprak de koningin hier over zichzelf?

Haar nichtje Margarita zette publiekelijk een frontale aanval in. En met de schoondochters die Beatrix toeliet, deden de burgers hun intrede in het gezin, met grote consequenties: binnen een paar jaar tijd beleefde Nederland de Zorreguieta-en de Mabel-affaire.

Nederland werd in die jaren getroffen door twee politie-

ke moorden, voortkomend uit precies dat onbehagen in de samenleving dat Beatrix in elke kersttoespraak in woorden probeerde te vangen. Haar ouders overleden, Bernhard met achterlating van een zeer openhartig, tegen haar wil gegeven interview. En keer op keer keek het volk mee en veroordeelde de koningin. Ze schreeuwde niet, ze jammerde niet, maar ik zag haar doffer worden. Na slechte kritieken op een tentoonstelling die ze in het Stedelijk Museum had ingericht, zei ze: 'Ik kan geen goed meer doen in dit land.'

Op deze periode ligt hier de nadruk: 1999-2005, de zware jaren. En hoe harder de slagen, hoe scherper de kritiek, des te vastberadener leek ze. Beatrix bewandelde, zoals Hella Haasse dat zag, telkens de weg van de meeste weerstand. En als ze die weg al niet bewust koos, dan vermeed ze hem in elk geval niet.

Dit boek bekijkt het koningschap van Beatrix vanuit het paleis. Gezien door haar ogen, verteld door vrienden, familie, politici, leden van de hofhouding en door mij. Niet met de onbekommerde liefde van een dertienjarige, maar met afstand, begrip, verwondering en soms met verbazing.

1

DE HUISELIJKE GESPREKSGROEP

2000

*Het is om bang van te worden, zo goedgehumtst begint
Nederland aan de volgende duizend jaar.*

–GERTJAN VAN SCHOONHOVEN, *DE NIEUWE KAASKOP.*

NEDERLAND EN DE NEDERLANDERS IN DE

JAREN NEGENTIG

19

Er was iets aan de hand in het land, vond Beatrix. Er was iets, maar wat precies, daar kreeg ze de vinger niet achter.

Het was voorjaar 2000 en het land verkeerde in euforie. Er was voor het eerst in vijftientig jaar een begrotingsoverschot ontstaan en de werkloosheid was tot een minimum gedaald. Het was de toptijd van Paars. ‘Het houdt niet op met de mooie getallen,’ had premier Wim Kok op Prinsjesdag gezegd. ‘Ik kan mijn ongeduld niet bedwingen om aan de nieuwe eeuw te beginnen. Echt, Nederland denkt positiever.’ En dat was het understatement van de eeuw.

Economisch mocht het dan beter gaan dan ooit, toch had Beatrix het gevoel dat er iets aan het veranderen was onder de

Nederlanders. Ze waren gevoeliger geworden voor *hypes*. Het leek wel of ze hun reputatie in de eerste plaats aan beeldvorming ontleenden. In haar kersttoespraak van 1999 had ze daarover gezegd: 'Individualisering brengt ook gevaren mee. Verschaling van groepsgevoel kan mensen onverschillig maken.'

Zelf was ze net onderwerp geweest van een hype. Twee dagen nadat de extreem rechtse FPÖ van de populist Jörg Haider op 4 februari 2000 in de Oostenrijkse regering was gestapt, vertrok Beatrix op wintersportvakantie naar Lech. Ze had de gevoeligheid van de bestemming besproken met premier Kok. Die was *not amused*, maar tekende geen bezwaar aan. Haar vakantie was een privézaak.

20 Toen ze in Lech aankwam, wachtte een bataljon verontwaardigde fotografen en cameraploegen haar op. 'Je kunt amper een weekje weg tegenwoordig,' had ze hun toegesist. Direct na haar verblijf in Oostenrijk bleek uit opiniepeilingen dat haar populariteit bij het Nederlandse volk sterk was afgenomen. Een NIPO-enquête zag een terugloop in alle categorieën (sympathiek, dicht bij het volk, progressief) die het bureau jaarlijks meet.

Onrust in het land – wat betekent dat voor de positie van het koningschap? Is er iets wat je als koningin dan moet doen of juist moet laten?

De weerstand was aan het toenemen, zo voelde Beatrix het. En niet alleen in de gebruikelijke broeinesten. De kritische houding van linkse journalisten was ze wel gewend – al dacht ze met kennelijke weemoed terug aan betere tijden. Tegen een groepje journalisten zei Beatrix dat als er vroeger 'verkeerde' berichten in de krant verschenen, hoofdredacties namens het paleis werden gebeld. 'Dan zei zo'n hoofdredacteur: "Zegt u maar wie we moeten bellen voor commentaar." En dan konden we desgewenst op een halve pagina rekenen.'

Van rechts kwam in 1996 ineens rumoer, toen uitgever Pierre Vinken het Republikeins Genootschap oprichtte, waarbij andere ondernemers en conservatievere geesten als CDA'er Sjeng Kremers, gouverneur van Limburg, en Ben Knapen, oud-hoofdredacteur van *NRC Handelsblad*, toetraden.

En, verontrustender misschien voor de Oranjes, er leek iets te verschuiven onder de vanouds trouwste bondgenoot: het volk. In 1996 vond 87 procent van de Nederlanders Beatrix 'sympathiek', vier jaar later was dat percentage gezakt naar 67. Wat gebeurde daar?

'Als je de *mood* van het volk wilt kennen, moet je de roddelbladen lezen,' zegt Joop van den Berg, hoogleraar parlementaire geschiedenis. In de bladen, die gedurende de jaren tachtig het Koninklijk Huis in louter roze tinten hadden beschreven, was de toon in de jaren negentig killer geworden – 'De facelift van Beatrix,' stond op de cover van *Weekend*.

21

In januari 1995 kreeg Willem-Alexander op weg naar zijn skivakantie een auto-ongeluk in Beieren. Niet het ongeluk zelf trok de meeste aandacht van de pers, maar medepassagier Emily Bremers, die zijn vriendin bleek te zijn. De Rijksvoorlichtingsdienst wilde niet meer zeggen dan dat ze 'behoort tot de vriendenkring' van de prins en zou dat jaren volhouden. De roddelbladen kozen de kant van het burgermeisje en suggereerden dat de koningin een stokje probeerde te steken voor de liefdesrelatie.

Weekend zette in juli 1995 op de cover: 'Emily Bremers niet goed genoeg'. En binnenin bleek wie dat vond: Beatrix, de Boze Schoonmoeder. Toen de twee eind 1997 nog niet verloofd waren, schreef hetzelfde blad: 'Traineert Beatrix de verloving?'

In september 1998 onthulde *De Telegraaf* op de voorpagina: 'Het is uit!' Het was geen geheim, schreef de krant, 'dat

koningin Beatrix de nodige bedenkingen over de relatie had'. De reactie van de Rijksvoorlichtingsdienst luidde: 'Het is onmogelijk om te beantwoorden of iets uit is, als wij nimmer hebben gezegd dat het aan is.'

Tegen Dorien Pessers, die haar in 2005 interviewde, zei Beatrix: 'Het is logisch, en mijn man en ik waren daar absoluut eensgezind in, dat je natuurlijk wel kritisch kijkt naar de meisjes waar je zonen mee thuiskomen.'

Er kwamen meer stekelige berichten over de koningin en niet alleen over privéaangelegenheden, en ook niet alleen meer in de roddelbladen. Minister van Buitenlandse Zaken Hans van Mierlo gaf in 1996 toe dat Beatrix zich met zijn beleid had bemoeid. Tijdens een staatsbezoek aan Jordanië zei hij tegen de meegereisde journalisten dat de koningin sterk bij hem had aangedrongen op de opening van een ambassade in Amman. Hij benadrukte dat 'koninklijke wensen uitermate belangrijk zijn'. De koningin was goed bevriend met koning Hoessein en koningin Noor. Later dat jaar ont-hulde *NRC Handelsblad* dat Van Mierlo, ook al onder druk van Beatrix, de Nederlandse ambassadeur uit Zuid-Afrika had overgeplaatst naar Brussel, omdat die zijn vrouw had verlaten voor een Deense minnares.

22

In beschouwingen kreeg de koningin een 'heersersmentaliteit' toegemeten. Ze zou 'de grenzen van haar bevoegdheden oprekken'. Het was het eind van een tijdperk waarin Beatrix een onmodieus rustpunt was, een instituut, een vanzelfsprekendheid. Sindsdien zou er nauwelijks nog een jaar voorbijgaan zonder dat kleinere of grotere affaires in de pers werden uitgemeten.

In januari 1999 ontving Beatrix, voor het eerst na een onderbreking van ruim vijf jaar, leden van de Tweede Kamer op paleis Noordeinde. Een week later stond een verslag van

die ontmoeting in *de Volkskrant*. Dat was ongekend. Volgens de Kamerleden zag de koningin weinig in een referendum bij de benoeming van burgemeesters. Ze had zich geërgerd aan leegstaande gevangencellen en wat haar betreft konden burgers in geval van nood pepperspray gebruiken om zich te verdedigen. Een pittig trekje van haar vader.

Minister-president Kok was woedend en verweet de loslippige Kamerleden én de journalist tijdens zijn wekelijkse persconferentie 'onfatsoen'. Beatrix liet via de voorzitter van de Tweede Kamer weten de ontmoetingen met Kamerleden te staken mocht er in de toekomst nog eens informatie naar buiten komen. Zo waren ze weer even in hun hok.

In november 1999 was ze te gast in het hol van de leeuw: het veertigjarig jubileum van het Nederlands Genootschap van Hoofdredacteurs. Aanwezig waren de winnaars van Het Gouden Penntje, dat sinds 1984 wordt uitgereikt aan jonge getalenteerde journalisten. Enkelen van hen vroegen de koningin naar haar oordeel over de pers in Nederland. De koningin antwoordde dat het niveau van de vaderlandse pers 'de laatste twintig jaar enorm was gedaald' en ze weet dit aan de commercialisering. Ze sprak met nadruk over 'slordigheden', 'spelfouten', 'onzorgvuldigheden' en 'eenzijdigheid'. 'Het raakt mij,' zei ze verontschuldigend, 'en het emotioneert mij. Dat merkt u wel.' De volgende dag stond er een verslag in *NRC Handelsblad*, onder de kop 'Beatrix: De leugen regeert'.

Op vrijdag 7 april 2000 zei Thom de Graaf, fractievoorzitter van regeringspartij D66 in de Tweede Kamer, in het *RTL Nieuws* ineens tegen politiek verslaggever Frits Wester: 'Het staatshoofd moet op afstand van de politiek worden gezet.' De koning zou volgens De Graaf geen deel meer moeten uitmaken van de regering, hij zou geen rol mogen spelen in kabinetformaties en het Koninklijk Huis zou beperkt moeten

worden tot de troonopvolger en zijn of haar partner. 'Als het staatshoofd niet langer direct betrokken is bij het politieke circuit,' redeneerde De Graaf, 'ontvalt automatisch de grond voor speculaties over invloed achter de schermen en ongecontroleerde macht.'

Later die avond sprak parlementair verslaggever Job Frieszo in het *NOS Journaal* van 'een crisis'. Oppositieleider Jaap de Hoop Scheffer (CDA) zei in vier verschillende nieuwsprogramma's dat het voorstel 'ogenblikkelijk de papierversnipperaar in' moest. En VVD-Kamerlid Jan te Veldhuis vond dat het voorstel werd gekenmerkt door 'een gebrek aan Oranjewarmte'. Maar de aanval was, hoe beleefd ook, ingezet. Voor de politiek was het koningshuis niet langer heilig.

24 'Ik schrok niet zozeer van de omvang van de weerstand,' zegt Thom de Graaf, 'maar van de emotionele lading. Ik hoorde dat de koningin geïrriteerd was. Het was niet mijn bedoeling de pijlen op haar te richten. Ik heb grote waardering voor haar, maar ik dacht: binnen tien jaar vindt er een troonswisseling plaats. Als ik nu vast pleit voor modernisering van het Koninklijk Huis, kan die straks worden doorgevoerd. Ik wilde mijn ideeën laten inwerken.'

Op Prinsjesdag 2000 kwam premier Kok met een antwoord op het voorstel van De Graaf. 'We handhaven de status quo,' zei hij. Volgens hem vervulde het staatshoofd 'een waardevolle rol' binnen de regering door 'diens ongebonden en onpartijdige positie'. En de premier was ervan overtuigd dat de manier waarop Beatrix haar verantwoordelijkheid uitoefende 'zich mag verheugen in een brede instemming van de bevolking'.

Later gaf hij op televisie toe dat ook zij zich zorgen had gemaakt over de monarchie die onder vuur lag. Haar gevoelens, zei hij, waren niet opzij te schuiven, maar die waren niet bepalend geweest voor zijn besluit om niets aan haar ambt te veranderen.

Vicepresident van de Raad van State Herman Tjeenk Wilink sprak in een advies aan de regering zijn zorg uit over de toenemende kwetsbaarheid van de koning. 'Die kwetsbaarheid ligt,' schreef hij, 'minder in de eigen mening van de koning dan in de toegeschreven mening, minder in de werkelijke invloed dan in de veronderstelde invloed.' In de brief stond een zin die hij al eens eerder had geformuleerd: 'De Koning moet ook aandacht schenken aan juist datgene wat in onze op verandering gerichte samenleving vaak wordt vergeten: het gemeenschappelijke en het blijvende.'

Ze wilde het goed doen. Ze wilde het ambt 'ongeschonden in alle waardigheid' doorgeven. Het had Beatrix nooit veel kunnen schelen hoe ze overkwam, wat mensen van haar vonden of dachten, uiterlijk. De uiterlijke vorm moest van binnenuit gedragen worden. Maar ze maakte zich wel zorgen over de vraag: doe ik wat er van mij verwacht wordt, inhoudelijk?

25

In april 2000 had ze in een televisie-interview met Maartje van Weegen gezegd: 'Ik vind populariteit gevaarlijk. Gevaarlijk, oppervlakkig en tijdelijk.' Ze benadrukte dat alleen de inhoud van belang is. 'Je lijn vasthouden, rustig doorwerken, de dingen doen waar je in gelooft. Zo ben ik nu eenmaal.' Iemand die dertig, veertig jaar mee moet en veel in de publiciteit is, vond ze, is na acht jaar opgedroogd. Aan het eind van het vraaggesprek had ze het verlangen naar een 'kritische zelfanalyse' uitgesproken. 'Wat ik voor mezelf heb gedaan, is toch eens heel kritisch te kijken naar hoe de samenleving in de laatste twintig jaar veranderd is en hoe ik daarin functioneer. Het is belangrijk om wakker en alert te blijven.'

Op 25 december 2000 sprak Beatrix haar kersttoespraak voor het eerst op de televisie uit, vanuit de Witte Zaal in Huis ten Bosch. Op de evenementenzender Nederland 2. De